3

ANIMADVERSIONES
IN LAMELLAM AENEAM.

Digitized by Google

ANIMADVERSIONES
IN LAMELLAM AENEAM
VETUSTISSIMAM
MUSEI VICTORII
HUJUS MODULI.

ROMAE
Ex Typographia Zempeliana
APUD MONTEM JORDANUM . ANNO . CIƆ . IƆ . CC . XLI.

SUPERIORUM FACULTATE.

Ut ſatius eſt unum aliquid inſigniter facere, quam plurima mediocriter: ita plurima mediocriter, ſi non poſſis unum aliquid inſigniter.

Plinius Epiſtolarum Lib. IX. *Epiſt.* XXIX.

ANIMADVERSIONES
IN LAMELLAM AENEAM
VETUSTISSIMAM
MUSEI VICTORII.

MIRARI (1) non nullos aliquando vidimus, tam multa in Urbe reperiri monimenta vetuſtatis; quum ea quotidie tum extranei homines, tum aliqui cives, & indigenæ ſibi comparare ſtudeant, ac potiſſime anaglypha, gemmas exſcalptas, & numiſmata, atque hujuſmodi κειμήλια, ac res admodum parvas, quæ commode transferri poſſunt

(1) Litera M. a qua ſumunt initium atque ornamentum noſtræ Animadverſiones, ex antiqua gemma ſignatoria *Muſei Victorii*, MINERVAM exprimit, haſtatam, clypeatam, galeatam Etruſcorum more; ſoleatam quoque, ſive calceatam: & eo geſtu corporis, quo aliquem vulnerare poſſit. Veſtis eſt omnino ſingularis; non enim excedit cruris medium, brevibus manicis, ſtrictiſque ſupra cubitum, ſtrophio revincta ad lumbos, & poſt pectus. Ab ea pendet lata, atque ampla chlamys, quæ fimbriata eſt ad limbum extremum. Utrimque vero in area gemmæ ſerpentes prominent, duo ad ſiniſtram ſpatiantes, ad dexteram duo: non enim ægide munita eſt & capite gorgonis ad pectus. Nullum MINERVAE ſimulacrum vidiſſe memini in Muſeo Etruſco ita delineatum: nullum apud Dempſterum in Etruria Regali, neque apud alios, qui de Diis, & rebus Etruſcorum ſcripſerunt. Gemma, Achates varius eſt, anularis formæ; ejuſque magnitudinem indicat lineola, quæ ſubjecta eſt ſchemati.

Literæ hiſce cælaturis ornatæ, vulgo a Typographis nuncupantur MINIATURE, quam vocabuli ſignificationem non expoſuit Philippus Baldinucci in ſuo *Vocabolario Toſcano dell' Arte del Diſegno*; neque expreſſa ea eſt in magno Opere, quod dicitur *Il Vocabolario degli Accademici della Cruſca*. Dubitari tamen non poteſt illam vocem ab antiquis Codicibus accepiſſe nomenclaturam, in quibus plerumque literæ Majores, Librorum, & quandoque Capitum initia; tum auro argentoque; tum etiam variis coloribus, puta cœruleo, viridi, nigro, violaceo, minio quoque depingebantur; earum enim locum occupaverunt.

poſſunt de loco ad locum; Sed mirari profecto deſinent ſi cogitaverint illa eadem monimenta, elapſo aliquot annorum curriculo, non numquam in Urbem reverti (1), quæ iterum curioſis emtoribus facile offeruntur. Itaque Hiſtoria Sanctorum Septem Dormientium nuperrime a nobis edita (2) ex Ectypis *Muſei Victorii* expreſſa, & veteribus monimentis ſacris, profaniſque illuſtrata, inopinato factum eſt, ut hiſce diebus ænea Lamina, antiqua inſcriptione inſignis, in idem Muſeum inferretur (3), quæ ſuperioribus annis Veronam delata fuerat, unde Romam iterum advecta eſt a negociatoribus rerum antiquarum. Eamdem ſane cum non nullis obſervationibus heic recudendis, tum iis ipſis, tum etiam partim mutatis, auctiſque, in Tabula indice illius Operis vulgavimus (4), ubi indicati ſunt loci, in quibus de variis Loricarum ſpeciebus ſermo noſter verſabatur. Porro ORTHRI AVGuſti Liberti PROCura-

(1) Cauſſas regreſſus non vacat exponere, quum multæ in mentem ſubeant; ſive enim per obitum primi emtoris contingat; ſive quod alteri dono dederit; ſive permutare voluerit cum aliis rebus ſibi magis utilibus; ſive etiam aliis de cauſſis. Sed eas præſtat omittere, quia facillime notæ eſſe poſſunt.

(2) ROMAE EX TYPOGRAPHIO PAGLIARINIANO. Hoc eodem ANNO. CIƆ. IƆ. CC. XLI. MENSE MAIO. Sed illa Typographia modo non utimur, quod charactere, qui vulgo dicitur *Sopraſſilvio* uti velimus: Audivimus enim probari valde *Commentarium in Nummum Æreum Veterum Chriſtianorum Muſei Victorii*, & *Diſſertationem Glyptographicam*, quam vulgavimus *Typis Zempelianis*: quum Animadverſiones, & notæ ad calcem paginarum adjectæ, mirifice cohœrere, atque apte ſociari videantur illi characterum formæ. Igitur ad Joannem Zempelium redeuntes, duximus neceſſario hæc præfari.

[3] Nempe Idibus Octobris.

(4) Heinc monitos illos volumus, qui noſtras qualeſcumque lucubrationes legere non dedignantur, velint etiam percurrere tabulas rerum indices, quas elucubrare ſolemus: etenim ea, quæ alii tamquam addenda imprimunt poſt opus, atque ante indicem, nobis in ipſo indice rerum, brevitatis cauſſa, placet adtexere.

procuratoris A' loricata memoriam prodit hæc Lamina vetuſtiſſima, quam ab ipſo exemplari formatam diligenter curavimus incidendam, & modo in fronte harum Animadverſionum, qualis ea eſt, in gratiam eruditorum Virorum exponimus contemplandam.

Aliam quoque huic ſimillimam, pariter ex ære, ſed diverſæ formæ, atque ibidem editam fuſis characteribus, incidi fecimus, quæ ſervatur in Muſeo Kircheriano (1), ut iidem eruditi Viri de utroque Monimento facilius judicium conſtituant, dum ſibi videntur illa eadem Monimenta fidelibus ſubjecta oculis pertractare.

In utriuſque ſuperiori parte, ut adpoſita ſuis locis oſtendunt ſchediaſmata, expreſſa eſt corona vittis expanſis, & in ima parte duplex palmæ ramus. Putan-

(1) Eamdem lamellam iterum deſcribendam ad prototypi magnitudinem perhumaniter conceſſit P. Contucius Contucci, Patria Politianus, Muſei cuſtos.

Putandum fortaſſe eſt hos Auguſti Libertos A' LORICATA nuncupatos, fuiſſe Procuratores ejuſdem A LORICATA VESTE: ita ut ad bellum profecturo; ſive etiam gerenti bellum Auguſto Cæſari, LORICAM miniſtrarent, & eam Jano clauſo cuſtodire tenerentur, atque ab ærugine, ac tabibus ſervare inlæſam. Illud idem officium, ni fallimur, gerebat ALCIMVS Neronis ſervus A VESTE CASTRENSI, memoratus a Fabretto in vetuſto lapide (1). Aliarum veſtium Procuratores, ſeu Cuſtodes, vel Præpoſitos, ex antiquis titulis edidit Janus Gruterus in Theſauro antiquarum Inſcriptionum, & eos recenſet clarus Gorius in Columbario, ſive Sepulcro Libertorum, & Servorum Liviæ Auguſtæ, & Cæſarum (2), nempe A VESTE PRIVATA, MATVTINA, REGIA, VENATORIA, SCAENICA, GLADIATORIA: Item TRIVMPHALI, cujus antiquum lapidem teſtem olim deſcripſimus in atrio Baſilicæ a Sancto Calliſto Papa in Urbe exſtructæ, quæ vulgo dicitur Sanctæ Mariæ Trans-Tiberim, & ad eumdem Gorium miſimus ut publici juris faceret, quem etiam edidit loco citato.

Neque enim velim horum Procuratorum officium A' LORICATA aliquis interpretetur A LORICATA

MANV

[1] *Inſcriptionum Antiquarum*. Cap. IV. pag. 317. num. 409.

(2) Pag. 134. & pag. 135. Edit. Florentinæ in folio. CIↃ. IↃ. CC. XXVII. Hanc editionem lubet recenſere: etenim illud Opus iterum recuſum fuit Venetiis in fol. An. M. DCC. XXXVII. in Utriuſque Theſauri Antiquitatum, Romanarum, Græcarumque, Joannis Georgii Grævii, & Jacobi Gronovii, novis ſupplementis congeſtis ab Joanne Poleno. Volumine III. Vide Column. 145. & 146.

MANV. Tamquam ſcilicet ORTHRVS, ET HECHVS. Procuratores exſtiterint ALAE MILITVM LORICATORVM. Adhuc enim in re antiquaria, deſideraretur exemplum, tum vetuſtorum lapidum; tum etiam Scriptorum probatæ fidei, atque integritatis, quorum auctoritati hæc conjectura, atque arida interpretatio inniteretur, quam (ut verum ingenue fateamur), ſolummodo ad exercendum ingenium excogitavimus.

Conſtabant vero LORICAE, aliæ quidem ex ære (1): ex cornu aliæ (2): aliæ ex corio (3), atque lino, qualem profecto ex Homero memorat Plinius (4) apud Trojanos uſurpatam, & qualem Amaſis Ægyptiorum Rex miſerat Lacedæmoniis, ac ſimilem Minervæ in Lindo idem Rex dedicaverat, ut narrat Herodotus Halicarnaſſeus (5). Sed de his omnibus LORICAE conſtructæ modis, poſt quam multos antiquiores Græcos, & Latinos, viden-

(1) Res eſt notiſſima, & fere ſexcentis Scriptoribus facile demonſtranda. Goliat LORICA, ut legitur *Regum* Lib. I. Cap. XVII. v. 5. QUINQUE MILLIA SICLORUM AERIS ERAT.

(2) Inquit Ammianus Marcellinus *Rerum geſtarum* Libro XVII. Cap. XII. *Auguſto inter hæc quieſcenti per hyemem apud Sirmium, indicabant nuntii graves, & crebri, permixtos Sarmatas, & Quados, vicinitate & ſimilitudine morum armaturæque concordes, Pannonias Mæſiarumque alteram cuneis incurſare diſperſis. Quibus ad latrocinia magis, quam aperto habilibus Marti, haſtæ ſunt longiores, &* LORICAE EX CORNIBVS RASIS, ET LAEVIGATIS, *plumarumque ſpecie linteis indumentis innexa &c.* Vide pag. 174. & p. 175. Edit. in fol. Antonii Dezallier. Pariſiis. M. DC. LXXXI. & lege notas ſubjectas ab Hadriano Valeſio, aliaſque ad finem Voluminis, a Friderico Lindenbrogio additas, pagina 28.

[3] Vide Servium apud Virgilium Lib. XI. Æneid. Verſ. 679. LORICA, ait ille, *eſt proprie tegmen* DE CORIO, *tamquam de loro factum: quo majores uti in bello conſueverant*. At Iſidor. *Orig.* Lib. XVIII. Cap. XIII. LORICA *vocatur, eo quod loris careat &c.*

(4) *Naturalis Hiſtoriæ*. Lib. XIX. Cap. I.

[5] *In Thalia*, ſive Lib. III. Cap. XLVII. pag. 180. Edit. Græco-Lat. in fol. Francofurti, MDCVIII.

dus Juſtus Lipſius (1), Fabrettus in Syntagmate de Columna Trajani (2), Stewechius in Vegetium, atque alii.

Nos aliquando in Floreno aureo veteri illuſtrato, particulam teſtamentariam Boëmundi Principis Antiochœni deſcripſimus (3) ex Codice Diplomatico Ordinis Hieroſolymitani (4), quam heic pro opportunitate denuo edendam cenſuimus, quod de LORICA poſterioris ætatis mentio in ea expreſſa reperiatur, quæ ita ſe habet. *Volo ut* LORICAM MEAM, *galeam meam, caligas meas ferreas, & gladium meum, ſcutum meum, & lanceam meam, & de meis equis meliorem: Mulam de ſella mea, & mulam, quæ portat* LORICAM MEAM, *& omnes ſummarios, & pro recognitione &c. dono, & concedo &c.*

Quod autem in militia apud veteres, frequens LORICAE eſſet uſus, recenſentur potiſſime ab Jacobo Gutherio (5), Fabricæ LORICARIAE inſigniores MANTVANA, atque AVGVSTODVNENSIS.

Metaphorice in Divinis Scripturis LORICAM IVSTITIAE (6) nos induere jubet DEVS OPTIMVS MAXIMVS, & adſimili myſterio LORICAM FIDEI, ET CHARITATIS (7); ARMA LVCIS (8), ARMA IVSTITIAE (9), ARMA-

(1) *De Militia Romana*. Lib. III. Dialogo VI. Operum Tom. III. Edit. Plantinianæ in fol.

(2) Cap. IV. & Cap. VII.

(3) Parte IV. *Oſſervazioni al* Num. XXX. pag. 435. e 436.

[4] Numero LXXX. Boëmundus autem teſtamentum ſuum ſcripſit. Anno CIↃ. C. LXXXXIII.

(5) *De Officiis Domus Auguſtæ*. Lib. III. Cap. XII. pag. 515. & p. 516. Edit. Pariſ. in 4. M. DC. XXVIII.

(6) Epiſt. S. Paulli *ad Epheſios*. Cap. VI. Verſ. 14.

(7) Ejuſdem Epiſt. I. *ad Theſſalonicenſes*. Cap. V. Verſ. 8.

(8) Ejuſd. Epiſt. *ad Romanos*. Cap. XIII. Verſ. 12.

(9) Ibidem Verſ. 13. & Epiſt. II. *ad Corinthios*. Cap. VI. Verſ. 7.

ARMATVRAM DEI (1): Operibus enim pœnitentiæ, quæ ſunt *Arma Lucis*, *Arma Juſtitiæ*, *Armatura Dei &c.* fortes efficimur in Fide. Porro Sanctus DOMINICVS Monachus Ordinis Sanctæ Crucis Fontis Avellani in Diœceſi Eugubina, nuncupatus fuit LORICATVS dum vixit, ab aliquo pœnitentiæ inſtrumento, quo præcingebatur, LORICAE ſimilitudinem referente. De eo mentio exſtat in Martyrologio Romano ad diem pridie Idus Octobris. Vitam illius, quam primo edidit Aloyſius Lipomanus Epiſcopus Veronenſis, ac deinde Bergomenſis (2), & ab eodem deſcripſit Frater Laurentius Surius Monachus Carthuſianus (3), ſcripſit Sanctus Petrus Damianus (4) Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, Epiſcopus Oſtienſis, qui Præſidis generalis munere fungebatur in eo Monaſterio, ubi S. DOMINICVS vita deceſſit, eamdemque ad modum Epiſtolæ miſit requiſitus, ad Alexandrum II. Pontificem Maximum (5). Legitur integra quoque inter Opera ejuſdem Sancti Cardinalis, edita ſtudio, & labore Domini Conſtantini Cajetani Abbatis Con-

(1) Epiſt. S. Paulli *ad Epheſios*. Cap. VI. Verſ. 11. & Verſ. 13.

(2) *Octavus Tomus Vitarum Sanctorum priſcorum Patrum &c.* Romæ apud Antonium Bladum. MDLX. in 4. pag. 264. & ſeqq.

(3) *De Vitis Sanctorum &c.* Tomo V. Die XIV. Octobris.

(4) Conſule Bullandianos Tom. III. Februarii in Commentario prævio ad Vitam S. Petri Damiani §. III. num. 20. pag. 411. dici enim debet *Petrus Damianus*, non *Damiani*, quem admodum ipſi validis argumentis exponunt.

(5) Sanctus Petrus Damianus multas Epiſtolas dedit ad Alexandrum II. Pontificem Maximum, quæ exſtant Tomo I. Operum ejuſdem Sancti Verum hæc Epiſtola, quæ numero XIX. ibidem recenſetur, edita eſt, Operum Tomo II. pag. 209. & ſequentibus. Pariſiis, in folio. Anno M. DC. LXIII.

gregationis Caſſinenſis (1), & de ipſa Vita, Sanctoque DOMINICO LORICATO meminerunt Bollandiani in Commentario prævio ad Vitam Sancti Petri Damiani (2) ad diem XXIII. Februarii.

Sed ut oratio noſtra eo opportune redeat, unde ſenſim diſceſſerat, alia etiam interpretatio horum Procuratorum officio tribui poſſet; quum de STATVA LORICATA Cæſaris Dictatoris IN FORO poſita non nihil ſcripſerit Plinius (3). *Togata effigie*, inquit ille, *antiquitus Statuæ dicabantur. Placuere & nudæ tenentes haſtam ab Epheborum gymnicis exemplaribus, quas Achillæas vocant. Græca res eſt nihil velare. At contra Romana, ac Militaris thoracas addere. Cæſar quidem Dictator* LORICATAM *ſibi dicari* IN FORO *paſſus eſt &c.* De eadem STATVA LORICATA Caii Julii Cæſaris mentio quoque exſtat apud Plinium juniorem (4) ſcribentem Montano ſuo de Diplomate in honorem Pallantis decreto Senatus æri inciſo, & ad eamdem STATVAM adfixo. Sunt autem hæc quæ ſequuntur ipſa ejus verba. *Quum ſit utile, Principis benignitatem promtiſſimam ad laudem præmiaque merentium inluſtrari ubique, & maxime iis locis, quibus incitari ad imitationem præpoſiti rerum, ejus cura poſſent, & Pallantis ſpectatiſſima*

(1) Continet Vitas Sanctorum Rodulphi Epiſcopi Eugubini, & DOMINICI LORICATI. Cap. VIII. agit de FERREA LORICA, qua indutus ad carnem, incedebat.

(2) *De Actis Sanctorum*. Tomo III. Februarii. Vide prævium Commentarium §. I. num. 7. pag. 407. & §. V. num. 31. pag. 413.

[3] *Naturalis Hiſtoriæ*. Libro XXXIV. Cap. V.

(4) *Epiſtolarum*. Lib. VIII. Epiſt. VI.

ſima fides, atque innocentia exemplo provocare ſtudium tam honeſtæ æmulationis poſſet, eaque IV. *Kal. Februarii, quæ proxime fuiſſent, in ampliſſimo Ordine Optimus Princeps recitaſſet, Senatuſque Conſulta de his rebus facta in ære inciderentur, idque æs figeretur* AD STATVAM LORICATAM DIVI IVLII. *Parum viſum tantorum dedecorum eſſe Curiam teſtem: Delectus eſt celeberrimus locus, in quo legenda præſentibus, legenda futuris proderentur. Placuit ære ſignari &c.* Aliquid etiam anteacto ſæculo de ipſa STATVA dixit, ſed obiter Edmundus Figrelius ſingulari Libro de Statuis illuſtrium Romanorum (1), talemque in Auguſti nummo ſpectari monet apud Hubertum Golzium (2). Erant vero STATVAE LORICATAE *pectore tantum munitæ*, ut inquit idem Figrelius (3). Plane LORICAE *tantum pectora tegebant*, ait laudatus Gutherius (4): *nam tergo nullus erat metus*. Itaque Procuratores ad illam STATVAM LORICATAM cuſtodiendam forſitan deſtinati erant ab Auguſto ORTHRVS, & HECHVS in duabus æneis Lamellis *Victoriana*, & Kir-

[1] Capite XXI.

(2) In Auguſto. Pag. XXXVI. num. 23. De Manitio Præneſtinorum militum Præfecto ad Caſilinum STATVA LORICATA donato, Præneſte IN FORO, illuſtrem memoriam illius ætatis, ſed in ævum duraturam, eleganter ſcripſit Livius *Romanarum Hiſtoriarum*. Decade III. Lib. III. Cap. XIV.

(3) Pag. 180. Ita ſcribit M. Terentius Varro Lib. IV. *De Lingua Latina*. Cap. XXIV. LORICA *a loreis, quod de corio crudo* PECTORALIA *faciebant*.

(4) *De Officiis Domus Auguſta*. Lib. III. Cap. XII. pag. 516. Sed contra Virgilius *Æneid*. Lib. XII. Verſ. 87. & ſeq. de Turno ait:

Ipſe dehinc auro ſquallentem, alboque orichalco.
CIRCVMDAT LORICAM HVMERIS &c.

Et paullo poſt in eodem Lib. Verſ. 430. & ſeqq. Æneam armis inſtructum ſic deſcribit.

Ille avidus pugnæ ſuras incluſerat auro
Hinc atque hinc, oditque moras ha-ſtamque coruſcat.
Poſtquam habilis lateri clypeus, LORICAQVE TERGO EST &c.

& Kircheriana memorati. Sane AGRYPNVS, Cæſaris Auguſti A STATVIS dicitur in vetuſto marmore Columbarii (1), & SYNEROS (2) Tyberii ad IMAGINES.

Verum STATVAM Divi Julii IN ejus FORO poſitam, EQVESTREM fuiſſe demonſtrat Onuphrius Panvinius in antiquæ Urbis imagine (3), & IN ipſo FORO Cæſaris, duo Signa Veneris exſtitiſſe inquit: Alterum LORICATVM, alterum factum ab Arceſilao (4).

Ad fulciendam tamen iſtam ſecundam opinionem aliud ſuccurrit argumentum (5): etenim AD ARAM. GENTIS. IVLIAE. IN. CAPITOLIO. publica monimenta æreis Tabulis conſignata, de more olim adfixa fuiſſe, teſtimonio eſſe poterunt æneæ Tabulæ datæ VETERANIS. QVI. Imperatore Cæſare Veſpaſiano MILITAVERVNT. IN. CLASSE. RAVENATE. SVB. SEX. LVCILIO. BASSO (6), & item aliæ, quæ honeſtam miſſionem referunt, datam ab Imperatore Ser. Sulpicio Galba VETERANIS. QVI. MILITAVERVNT. IN. LEGIONE

(1) Pag. 157. Num. CXXV. citatæ editionis. In novis ſupplementis Antiquitatum Romanarum, & Græcarum. Volumine III. Columna 177. & ſeqq. Vide item Blanchinium Libro, cui titulus. *Camera, ed Inſcrizioni Sepulcrali de' Liberti, Servi, ed Ufficiali della Caſa di Auguſto*, pag. 54. num. 150.

(2) Pag. 158. Num. CXXVII. In novis Supplementis mox citatis, Columna 179. & ſeqq. Vide quoque Blanchinium Libro memorato, pag. 28. num. 32.

(3) *Urbs Roma &c.* Ibi Reg. VIII. p. 184.

(4) Ibid. in eadem Regione VIII. p. 186.

[5] Inquit Cicero Libro IV. *de Finibus*, pag. 106. *Quæ ſunt igitur communia nobis cum antiquis, bis ſit utamur, quaſi conceſſis: quæ in controverſiam veniunt, de his ſi placet, diſſeramus.*

(6) Adi Jani Gruteri *Theſaurum Antiquarum Inſcriptionum*. Pag. DLXXIII. num. 1.

Æneæ Tabellæ figebantur pariter IN MVRO. POST. TEMPIVM. DIVI. AVG. AD. MINERVAM. ut ſemel atque iterum occurrit apud eumdem Gruterum. Pag. DLXXIII. num. 2, & Pag. DLXXIV. num. 6.

LEGIONE . PRIMA . ADIVTRICE (1) . Quapropter eadem ARA , ſive proxima fuit STATVAE LORICATAE Cæſaris, ſive ad ipſam STATVAM pertinebat. Porro TEMPLVM IVLII CAESARIS IN FORO deſcripſerunt Sextus Rufus, & Publius Victor (2) in Regione VIII. Urbis , in eademque Regione deſcripſerunt CAPITOLIVM , & jure meritoque ipſis ſubinde adſtipulati ſunt reliqui Scriptores Urbem Romam illuſtrantes.

Igitur ſive AD LORICATAM VESTEM , ſive AD STATVAM CAESARIS LORICATAM cuſtodiendam adhibiti erant hi duo Liberti , & quidem HECHVS , ut mihi videtur, ex privilegio ſingulari.

Utraque Lamina viriculo cælata eſt , eodem plane modo , quem Georgius Vaſarius (3) deſcribit, laudato artis inventore Thoma Finiguerra (4) Florentino , & a noſtris Inciſoribus (5), imagines, res

[1] *Inſcriptiones Antiquæ in Etruriæ Urbibus exſtantes &c.* Edit. Florentiæ An. CIↃ. IↃ. CC. XXVII. Cura , & ſtudio Antonii Franciſci Gorii . Tom.I. p.257.

Vide item M. Scipionis Maffeii *L'Iſtoria Diplomatica &c.* pag.30. 31. & ſeqq.

[2] *De Regionibus Urbis Romæ* .

(3) *Le Vite de' più eccellenti Architetti , Pittori , Scultori &c.* Parte I. Vedi il Diſcorſo *della Pittura* Cap.XXXIII. pag. 106. Ediz. di Firenze MDL. appreſſo Lorenzo Torrentino .

(4) Vaſarius citato loco eumdem appellat patrio more , nempe decurtato nomine , *Maſo Finiguerra* .

[5] Aliquam Seriem æris Inciſorum , qui modo in Urbe clarent ſubtexere , putavimus pro occaſione futuram non inutilem noſtris ipſis Inciſoribus ; aliiſque ; ſecernentes illos qui cælant imagines ab iis , qui res Architectonicas , ſive etiam characteres incidunt . Igitur qui ſcalpunt imagines, ſervato ordine alphabetico , ſunt .

Billy , Nicolaus . Romanus .
Campana , Petrus . Romanus .
Campiglia , Joannes Dominicus . Lucenſis .
Frey, Jacobus . Helvetus , qui ceteris paribus habetur præſtantior.
Frezza , Joannes Hieronymus .
Gabuggiani , Balthaſſar . Florentinus.
Grandi , Carolus . Venetus .
Guttierez , Januarius , & Nicolaus Neapolitani .
Pilaja , Paullus . Romanus .
Pomerede , Silveſter . Gallus .
Pozzi , Rochus . Romanus .
Roſſi, Hieronymus, & Andreas Rom.
Schedl , Martinus . Alemannus .
Sintes , Joannes Baptiſta . Romanus .
Sorellò , Michaël . Hiſpanus .

res quoque ad Architectos ſpectantes (1), & characterum formæ (2) tabulis æreis exprimuntur; ita ut cum Bonarrotio (3) mirari oporteat cultiſſimam illam ætatem artis chalcographiæ peritiam penitus ignoraſſe, de qua nullum teſtimonium perhibent Scriptores eruditæ vetuſtatis.

Aeneas hujuſmodi Lamellas facile ſuſpicamur inſertas fuiſſe vaſibus cinerariis, atque ollis, ſive urnis marmoreis, tum quadratæ formæ, tum etiam rotundæ; quum urnas ipſas aliquando reperire contingat, in area epitaphio deſtinata, carentes inſcripto titulo: noſtra autem Lamella in quatuor anſarum angulis (*quæ trigona ſpatia* appellantur a cl. Lupio (4), *ad ornamentum, & pulcritudinem adpicta*), ſingula habet foramina, in quibus, ut vero ſimile judicari poteſt, claviculi infixi erant loculis urnæ, ſeu vetuſti vaſis cinerarii. Præterea, quum non nihil ſinuata ſit hæc Lamina, manifeſte prodit urnæ convexæ molis adhæſiſſe. Uti-

(1) *Qui heic recenſentur Architecturæ opera cælant.*

Gabuggiani, Balthaſſar. Florentinus. Schedl, Martinus. Alemannus.
Saiter, Petrus. Pedemontanus. Vaſi, Joſeph. Siculus.

[2] *Hi characteres incidunt.*

Franceſchini, Dominicus. Romanus. Petroſchi, Joannes. Romanus.

Unicus in Urbe incidendis Buxo imaginibus, & characteribus quibuſcumque, cujus opera frequenter utimur.

Zenobius, Philippus. Fulginas.

De eodem meminimus *in Nummo Æreo explicato*. Parte I. Cap. XXVII. pagina 32. & pag. 33.

[3] Pag. XVII. nel Proemio alle *Oſſervazioni Iſtoriche ſopra alcuni Medaglioni antichi del Muſeo Carpegna &c.* In Roma MDCXCVIII.

(4) *Diſſertatio, & Animadverſiones ad nuper inventum Severæ Martyris Epitaphium*, §. VIII. pag. 48. & ſeqq.

Utinam vero, quod modo factum eſt in Urbe, inſtitutis novis Academiis (1), Auctore BENEDICTO XIV. PONT. MAX. in ipſo Summi Pontificatus exordio; ita in pluribus aliis locis florerent hæc ſtudia! Quam multa ſane, ſacra, & profana e tenebris prodirent in lucem vetera monimenta. Sed dolendum maxime, quod adhuc apud pleroſque pro nihilo computentur. Liceat ergo nobis in hanc rem uſurpare adverſus illos, quod Marcus Tullius Cicero de Philoſophiæ neglectu dicebat (2). RELINQVITVR SOLA HAEC DISCIPLINA, DIGNA STVDIOSIS INGENVARVM ARTIVM, DIGNA ERVDITIS, DIGNA CLARIS VIRIS, DIGNA PRINCIPIBVS, DIGNA REGIBVS.

(1) I. HISTORIAE CONCILIORVM.
II. . . . . . . ROMANORVM PONTIFICVM.
III. . . . . . . RERVM LITVRGICARVM.
IV. . . . . . . ROMANARVM ANTIQVITAT.

Vide Plinii, & Claudiani locos in noſtra Sanctorum Septem Dormientium Hiſtoria, pag. XXIV.

[2] Libro V. *De Finibus*. pag. 133.

Eumdem Ciceronem conſule in Oratione pro Archia Poëta, ubi inquit. *Hæc ſtudia adoleſcentiam alunt, ſenectutem oblectant, ſecundas res ornant, adverſis perfugium, ac ſolatium præbent. Delectant domi. Non impediunt foris, pernoctant nobiſcum, peregrinantur, ruſticantur.* De hoc Ciceronis loco videndus Petrus Victorius *Variarum Lectionum* Libro XXVI. Cap. XIV. pag. 320. & pag. 321. Verum ejuſdem Ciceronis loci, qui indicatis paginis deſcribuntur, ad editionem Venetam in fol. Lucæ Antonii Juntæ referuntur, ab ipſo Petro concinnatam, ut alibi quoque monuimus.

FINIS.

EXCUDEBAT
ROMAE
JOANNES ZEMPEL
PRIDIE KAL. DECEMBRIS
ANNO CIↃ. IↃ. CC. XLI.